Milo Manara:

Se suuri seikkailu

HP ja Giuseppe Bergman.

Suomennos Lauri Narinen.
Tekstaus Lena Vahtera-Marstio.
Kustannus Oy Semic 1990.

Nuoren miehen odysseia. Niitähän olemme lukeneet Homeroksen ajoista lähtien, eläytyneet niihin jännittävien tapahtumien vyöryessä ylitsemme valkokankaalta ja niihin törmäämme myös sarjakuvien maailmassa. Mies irtoaa arkipäivän velvollisuuksista näennäisen helposti, kokee vaarallisen seikkailun jossakin toisaalla, mieluiten eksoottisessa maassa, pelastuu, palaa kotiin "kokemusta viisaampana, syvän mietteliäät rypyt otsalla, elämästä jotain enemmän tietävänä.

Sarjakuvien lukijoiden miesvaltaisuus ei ole mikään yllätys, jos mietti, kuinka monta luontevaa samastuskohdetta naiselle kyseinen seikkailusarjakuvien genre tarjoaa. Yoko Tsuno, Natacha, Aria ja Les Pantheres ovat nimet, jotka poimin Anne Lohikarin (nykyisin Lagerstedt) Nais-Kannukseen (jo vuonna 1983!) kirjoittamasta artikkelista.

Mutta kuinka moni tyttö löytää nämä samastuskohteet, kun koko sarjakuvakulttuuriin on vaikea saada otetta? Alan asiantuntijat ovat miehiä, sarjakuvien tekijät ja harrastajat ovat pääasiassa miehiä. Kuinka monta naista suuntasi viikonlopuksi Kemiin vuonna 1988, vaikka paikalla oli Claire Bretecherin kaltainen idoli? Onko naisilla ylipäätään hyvää syytä, rahaa ja aikaa irrottautua viikonlopuksi sarjakuvatapaamisten kaltaisiin sosiaalisiin joukkotapahtumiin?

Lohikari muistuttaa, että suurin osa sarjakuvien naishahmoista, silloin harvoin kun heitä yleensä esiintyy, on täynnä kliseitä: he ovat tuhlaavaisia ja turhamaisia tai häijyjä ja komentelevia kotirouvia, ajoneuvotöppöjä, miehiä metsästeleviä vanhojapiikoja, pinnallisia ja tyhmiä kanoja, useimmiten kuitenkin kauniita. Näiden ilmiöiden olemassaoloa ei ole mitenkään perusteltu, eikä niiden syntymistä pohdittu. Miesten heikkouksille kyllä on löydetty puolustelut!" Lohikari kirjoittaa.

On hyvin kuvaavaa, että eroottisia ja pornografisiakin aineksia sisältäviä albumeja mainostetaan nykyään nimikkeellä "aikuisten sarjakuva". Mitä nautintoa ne tarjoavat aikuiselle naiselle? On totta, että esimerkiksi Milo Manaran seikkailuja on vaikea lukea ja katsella kiihtymättä. Siellä me poseeraamme raivostuttavan täydellisine vartaloinemme, avaamme hekumallisesti suutamme ja masturboimme miehille kiimaisina, meidät riisutaan asteittain, väkisin, meitä lyödään, meidät raiskataan. Samastumiskohteita? Korkeintaan se hammassärkyä poteva Giuseppe Bergmanin tyttöystävä, joka seuraa täysin kypsyneenä poikaystävänsä angstisia purkauksia. Mutta hänenkin pyllynsä Manaran on oliut pakko paljastaa.

Taiteen alojen mestarit ovat aina miehiä. Milo Manara on saavuttanut tällaisen mestariluokan maineen: hänhän on taitava piirtäjä, dramaturgi, zoomaaja. *Se Suuri Seikkailu* kritisoi kaikkia sarjakuvakulttuurin ja koko alempien taiteiden kliseitä. Manara näyttää, mitä seikkailuja janoavan Giuseppe Bergmanin päähän todella mahtuu: yhteiskunnallinen kritiikki on infantiilia uhoa, motiivit seikkailuun heittäytymiseen löytyvät yleisestä tyytymättömyydestä ihmissuhteisiin ja arkipäivän rutiineihin. Bergman tarttuu tilaisuuteen, kun sellainen sadunomaisesti hänelle tarjotaan, hän alkaa elää sitä maailmaa, jossa ihminen voi toteuttaa luovuuttaan, missä hän kohtaa Luonnon (nainen tai viidakko) ja mittelee voimiaan sen kanssa. Kulissit ovat kunnossa, mutta Bergman ei selviydykään vastuksista "kuin mies".

Milo Manaraa on vaikea sijoittaa mihinkään lokeroon. Hän kritisoi länsimaista machokulttuuria, mutta hänen vastustamattoman eroottiset kuvansa houkuttelevat lukijoiksi myös niitä, jotka eivät näe tässä kulttuurissa mitään kyseenalaistamista. Hän osaa johdattaa ulos arkielämästä eksoottisiin ympäristöihin, keskelle mielipuolisia tapahtumia ja samalla antaa Giuseppen sekoiluja seuraavan HP:n kysellä lakonisesti seikkailujen luonnetta: luettuja vai elettyjä?

Mutta mitä muuta Manaran Seikkailu loppujen lopuksi on kuin viihdyttävä tarina pakollisine seksikohtauksineen, väkivaltaisuuksineen, kamppailuineen ja lopussa viisaampine miehineen? Se on ärsyttävän monitasoinen teos: tarinan mittaan huomaan useasti suuttuvani, mutta en voi suuttua suoranaisesti Manaralle. *Se Suuri Seikkailu* kritisoi viihdyttämistä - ja viihdyttää vielä vähän lisää.

Tiina Nyrhinen

Enki Bilal/Pierre Christin:

Koston veljeskunta.

Suom. Nike Parland ja Ulrika Enckell. Tekstaus Jari Rasi.
Tammi, 1990

Tammi jatkaa Bilalin tuotannon julkaisemista. *Koston veljeskunta* on ilmestynyt alunperin 1979. Se sijoittuu vaiheeseen, jossa Bilal ja Christin alkoivat saada yhteistyötään hiottua lopulliseen muotoonsa. Bilalin piirrostyyli on siinä suunnilleen nykyisellään ja Christinin käsikirjoituksista ovat karisseet turhat fantasiaelementit.

Tarina on perustaltaan realistinen. Se kertoo Espanjan sisällissodassa vastakkain olleista ryhmittymistä. Fasistien puolella taistelleet ukot ryhtyvät vuosikymmenien jälkeen taas terroritekoihin Mustan falangin veljeskuntana. Heitä vastaan nousee joukko elämäänsä ja yhteiskuntaan pettyneitä vasemmistoveteraaneja. Hurmeisen tarinan puitteissa vanhat herrat jahtaavat toisiaan ympäri Eurooppaa.

Bilalin ja Christinin sanoma on selkeä: poliittisella väkivallalla ei saavuteta mitään. Idealististen terrorin vastustajien taistelukin näyttää vain turhautumien purkamiselta. Terroristien ohella he onnistuvat vain tapattamaan itsensäkin. Ympäröivä maailma ei juuri arvosta aatteiden väkivaltaista kamppailua. Ihmisten mielenkiinto on nykyisin muualla kuin poliittisessa taistelussa käytiin sitä sitten asein tai puhein.

Lähihistorian politiikkaan puuttuvana sarjakuvaromaanina Koston veljeskunta on *Metsästysretken* edeltäjä. Tuon mestariteoksen veroinen se ei ole. Vaikka tarina kantaakin teemansa ja pysyy koossa, sortuu se välillä turhan melodramaattiseksi. Dialogikin on välillä kömpelöä eikä laatikoissa kulkeva kertova tekstikään aina istu kokonaisuuteen aivan saumattomasti.

Bilalin piirrokset ovat hienoja, mutta vielä hienovaraisemmiksi ne ovat kehittyneet myöhemmissä töissä. Tällä kertaa painotyö on onnistunut melko hyvin, mutta aivan kohdalleen Bilalin värejä ei meillä (tai Espanjassa, missä tämä on painettu) kai koskaan saada.

Koston veljeskunta on kuitenkin Bilalin ja Christinin ensimmäisiä täyspainoisia albumeja. Sen heikkoudet tulevat enimmiltään esiin vain verrattaessa vielä parempiin.

Jos sitä sen sijaan verrataan valtaosaan muusta aikuisten sarjakuvasta, korostuu Koston veljeskunnan selkeä sanoma. Liian usein eurooppalainen laatusarjakuva on taidetta tyylin nimissä. Juuri Christinin käsikirjoitusten ansiosta Bilalin sarjakuvat sortuvat harvoin tyhjänpäiväisyyteen.

Harri Römpötti

Kari Tuhkanen:

Ajan vangit

Jalava 1990

Science fiction on vaikea laji.

Vaikeaksi sen tekee sen näennäinen helppous. Olen aikaisemminkin arvostellessani kotimaista sf-sarjakuvatuotantoa kiinnittänyt huomiota seikkaan, jota nimitettäköön tästedes vaikkapa Sinisalon Paradoksiksi. Eli: aloittelevan sarjakuvantekijän on helppo lähteä tekemään sf-sarjakuvaa, koska tarinoille on olemassa runsaasti malleja ja maisemat ja miljööt voivat perustua mielikuvitukseen. Kuitenkin sf-sarjakuvista ovat eniten kiinnostuneita sf:n harrastajat, jotka taas ovat nähneet hyvin paljon tätä tavaraa, ja jotka kaikkein selkeimmin siis näkevät näiden yritysten heikkoudet.

Ajan vangit on juuri sellainen yritys tehdä sf-sarjakuvaa, että nimenomaan alaa tuntevat näkevät siinä hyvin vähän hyvää. Tuhkasella on varmasti ollut vilpitön pyrkimys luoda jännitystä, dramatiikkaa, romantiikkaa ja kunnianhimoinen tarina. Mutta ehkä hän ei tunne riittävästi alaa kyetäkseen omaperäisyyteen, sillä Ajan vankien juoni on koostettu iänikuisista kliseistä aikahyppyineen, mustine aukkoineen, John-Carter-Barsoomissa -sankarimyytteineen ja uhrattavine impineen. Lisäksi lukija on koko ajan juoni-ideasta paljon paremmin selvillä kuin pallo hukassa takkuava päähenkilö.

Puolialastomat miehet ja naiset sähläävät edestakaisin oudolla planeetalla, laserase roikaa kyllästymiseen asti, joka toisessa välissä sankaripari tuijottelee toisiaan piinallisesti ja ainakin kuuteen kohtaan on sijoitettu lähes identtinen Metro-Goldwyn-Mayer -loppusuudelmakuva. Joitakin kertoja lukijalle tulee omituinen tunne siitä, ikäänkuin hän seuraisi hilitöntä parodiaa sf-seikkailusarjakuvista, mutta mitä pateettisin, pseudolyyrinen teksti ei jaksa naurattaa lainkaan.

Hyvin hiomaton piirustustyyli ja vaikealukuinen tekstaus viimeistelevät tämän mahalaskun. Niin kiitettävä kuin Jalavan pyrkimys kotimaiseen tuotantoon onkin, Ajan vangit on jo ilmestyessään vanhentunut kuriositeetti.

Johanna Sinisalo

Chester Brown:

ED, iloinen klovni

Suom. Jukka Heiskanen.
Tekstaus Ilkka Kangasperko.
Like, 1990.

93

Like jatkaa perinteitä ja tyylejä kumartelematonta linjaansa sarjakuvien julkaisupolitiikassaan. Chester Brown on nuori (syntynyt 1960) kanadalainen sarjakuvapiirtäjä, jota ei juuri Pohjois-Amerikan ulkopuolella tunneta. *Ed* olisi suunnilleen minkä tahansa Euroopan maan tarjonnassa harvinaisen tuore ja sellaisena vähintään kiinnostava tuttavuus.

Se, että Liken linja menestyy (kustantamon edellinen, Königin Tappajakondomi, on ehättänyt jo toiseen painokseen), kuvastaa Suomen markkinoiden tilannetta. Kun laatusarjakuvien julkaiseminen joitakin vuosia sitten käynnistyi, on edelleen suppealle tarjonnalle syntynyt yllättävän laaja kysyntä. Sellaisetkin oudot ja vaativat teokset, jotka vaikkapa Ruotsissa jäävät hyllyille, myyvät meillä suhteellisen hyvin. Vertailun vuoksi: Ruotsissa Munozin ja Sampayon albumeita on myyty vain muutamia satoja – meillä ainakin viisinkertainen määrä.

Muillakin kuin Liken ja Oulun sarjakuvaseuran kaltaisilla pienkustantajilla olisi siis perusteita ennakkoluulottomaan ja rohkeaan kustannuspolitiikkaan.

Brown aloitti Edin omakustanteena, mutta se on herättänyt yhä laajempaa huomiota Amerikassa. Yhdysvaltain arvovaltaisin sarjakuva-alan lehti *The Comics Journal* omisti hiljattain Brownille päähaastattelun kansikuvan kera.

Ed elää meidän maailmamme rinnakkaisulottuvuudessa, maailmassa, joka muistuttaa omaamme. Rinnakkaismaailma kuitenkin viittaa outoja ilmiöitä: viemäreissä asuvia pygmejä, kuolleista heräämisiä jne. Monimutkaisen tarinan ytimenä on omasta maailmastamme Edin peniksen jatkeeksi tipahtanut presidentta Ronald Reaganin nuppi. Oudot tapahtumat antavat Brownille tilaisuuden irvailla normaaleja käsityksiä tieteestä, uskonnosta ja politiikasta.

Ensimmäiseltä lukemalta Brownin synkeä huumori viehättää. Toisella yrittämällä heräävät kysymykset. Kaikki on irvokasta ja pohjimmiltaan paskaa, mutta entä sitten?

Brownin käsitys maailmasta on melko jäsentymäton ja jäsentelyä juuri kaivattaisiin, jos kerran koko maailman asioita retostellaan.

Teknisesti Brownin nuoruus näkyy Edin sivuilla. Alussa on lyhyitä irtopaloja, jotka eivät toimi alkuunkaan. Vasta kun tarina pääsee vauhtiin, se imaisee mukaansa. Brownin kerrontatekniikka onkin sarjan mielenkiintoisinta antia. Hän kertoo tapahtumia monen henkilön näkökulmasta. Päällekkäinen kerronta on tuiki harvinaista sarjakuvassa, mutta Brown osoittaa, että sekin voi toimia.

Piirroksetkin ovat epätasaisia. Tarinan mittaan Brown kehittyy koko ajan. Parhaimmillaan hänen viivansa on herkkää ja ilmaisevaa. Kauniita ruudut eivät ole, mutta se ei toki ole tarkoituskaan eikä edes sopisi Edin groteskiin maailmaan.

Kun Like kerran vaivautuu julkaisemaan mielenkiintoista sarjakuvaa, soisi myös kirjojen ulkoasuun uhrattavan enemmän huomiota. Pieni nyrkkipaja toimii tietenkin kiireessä, mutta ei kai sen silti tarvitsisi näkyä näin pahasti? Edin kannen painojälki voi vielä olla tekninen moka, mutta ainakin tekstausta olisi voinut parantaa.

Erikoistapauksena Ed puolustaa paikkaansa, mutta jatkossa olisi ehkä syytä miettiä, riittääkö pelkkä rankkuus julkaisuperusteeksi. Juttujen kipeys ainoana sisältönä turruttaa ajan mittaan. Ennakkotiedot Liken julkaisuista antavatkin ymmärtää linjan kohentuvan rohkeuden kärsimättä.

Harri Römpötti

Heikki Paakkanen:

Käet taskusta!
Wiipuri palaa!

Tekstaus Pentti Nuortimo.
Tammi 1989.

Paakkasen albumissa neuvostoprojekteihin erikoistunut kylmäkoneasentaja lähtee viettämään bonuslomapäiviään Viipuriin, jossa hän sekaannusten takia joutuu avainasemaan glasnostia sabotoivassa taistelussa.

Scifiä, realismia ja satiiria sekoitteleva käsikirjoitus on hauska, mutta sarjakuvallinen toteutus on paikoin vaikeaselkoinen ja raskas. Osittain tämä johtuu onnahtelevasta rytmistä, mutta kenties suurempi riesa on runsassanaisuus; tardilaisen vuolaat puhekuplat kun vaatisivat lähes poikkeuksetta tiivistämistä.

Paakkanen ei juurikaan näytä luottavan kuvan voimaan, vaikka albumi toimii parhaiten niillä sivuilla, joilla replikointi on minimissä. Aivan liian usein puhekuplat peittävät kolmanneksen kuvapinta-alasta, varsinkin kun niiden sommittelu näyttää olevan rytmisesti sattumanvaraista.

Piirtäjänä Paakkanen on mieltynyt yksityiskohtiin, ja hänen viivansa onkin tarkka ja ilmeikäs. Viipurinkävijöille albumi tarjoaa taatusti monia tunnistettavia miljöitä ja riemastuttavia havaintoja.

Harto Hänninen

Daniel Torres:

Surinan salaisuus
Roco Vargasin seikkailuja.

Suom. Timo Laiho.
Tekstaus Kari Laaksonen.
Jalava, 1990.

Jalava on laittanut maailmalle jo toisen albumillisen Roco Vargasin seikkailuja – Daniel Torresin kauniilla ligne claire – tyylillä piirrettyjä science fictionin ja gangsteritarinoiden riemukkaita sekasikiöitä.

Surinan salaisuus on jo Triton-albumista tuttua kohellusta: b-elokuvien dialogia, pulpkauden scifirekvisiittaa yhdistettynä kolmikymmenluvulaisiin asuihin ja kulkuneuvoihin (mm. autot ovat ties mitä Buickeja – vain ilman pyöriä!), jämäkkäleukaisia sankareita ja naisia, joiden muodot tekisivät barbie-nukenkin kateeliseksi. Konnahahmot tuovat etäisesti mieleen niin Chester Gouldin Dick Tracyn kuin Milton Caniffin vaaralliset itämaiset naisetkin.

Surinan salaisuus sisältää väriä, räimettä, vauhtia ja täydellistä harmittomuutta – se ei parodiana puraise kovinkaan syvään eikä toisaalta ole riittävän vakava ollakseen edes jännittävä. Kuitenkin albumissa leijailee määrittelemätön, kiehtova l'ambiance, aivan oman maailmansa selkeä ja alto tuntu. En kuitenkaan tiedä, jaksaisinko lukea kolmatta Roco Vargas -albumia, joka tälle on jatkoa; sen verran itseään toistavaa on tarinointi. Kuvat katselisin yhtäkaikki.

Johanna Sinisalo

Hannu Pyykkönen:

Jurpo

Banana Press, 1990.

Hannu Pyykkösen piirtämä Jurpo on "liikuttava", iätön pallopää.

Jurpolla niin kuin kaikilla lapsilla oli syntyessään vanhemmat, mutta vanhemmilla ei ollut varaa pitää Jurpoa, joten Jurpo "unohdettiin" naapurin rappusille.

Jurpo ei ole varsinaisesti synnynnäinen häviäjä. Hävitessäänkin Jurpo tuntuu ainakin mielessään voittavan. Hänellä on erittäin vilkas mielikuvitus ja kohtuullinen onni. Hänellä on ainakin yksi tunnettu naissuhde, Imppi, jonka kanssa Jurpolla on "terve" poika Tukko. Lääkäri suositteli sikiön suunnattoman koon vuoksi aborttia, mutta vanhemmat päättivät yrittää ja se kannatti!

Jurpolla on myös muutava kaveri ja ottaa olutta. Jurpo on siis aivan tavallinen suomalainen nuori mies.

Alunperin Jurpo ilmestyi huumorilehti Pahkasiassa, mutta nyt Jurpolla on kokonainen oma albumi. Albumiin olisi voinut laittaa mukaan myös Jurpon banaani-kurpitsa sarjakuvan, joka on alan klassikko.

Sarjakuva-albumissa eletään yhdessä Jurpon kanssa syntymästä hautaan. Suhteellisen kaunis elämänkaari, täytyy myöntää.

Jurpoa on vaikea selittää sanoin, sillä Jurpo on kokonaisvaltainen persoona, jossa täytyy olla mukana sekä kuva että sana. Jurpon puhetyyli on suht lyhyttä, pitkiin selvityksiin hän intoutuu harvemmin.

Jurpon ajatusmaailma on *globaali*. Hän ajattelee kaikkea. Hän pohtii elämän ja kuoleman loputonta mysteeriota saamatta sitä selville. Sydämessään hän on maailmanmatkaaja, mutta Jurpola kk:sta lähteminen tuottaa suunnattomia vaikeuksia ja kannattaako se loppujen lopuksi.

Jurpo on sellainen hahmo, josta joko pitää tai ei. Jurpo ei tyydy kompromisseihin: hän vaatii kaiken tai ei mitään. Minä pidän jurpon herkkyydestä. Eritoten.

Taina West

Kalma 1

Toim. Asko Alanen
Semic 1990

Semicin uusin lehtihanke *Kalma* ei tietenkään paikkaa *Thrillerin* jättämää aukkoa, mutta on toki kiinnostava uutuus. Kalma esittelee uutta amerikkalaista kauhusarjakuvaa.

Kalman materiaali on haalittu *Taboon* ja *Hellraiserin* kaltaisista lehdistä (ks. SARJAINFO 2/90), mukaan on mahtunut paljon kiinnostavaa materiaalia. Lehdestä osapuilleen puolet on mustavalkoista ja puolet neliväriliistä. Painoteknisistä syistä mustavalko-osuudet on liitetty hieman kömpelösti lehden keskelle.

Kalman kauhutarinat liikkuvat vanhanajan shokkihorrorista moderniin cenobiitti-julmisteluun. Kiinnostavaa kokoelmassa onkin aineiston monipuolisuus; lehteä toimittava Asko Alanen on ottanut materiaalia myös suurkustantamoiden ulkopuolelta. Epicin lisäksi mukana ovat Eclipse Comics, Kitchen Sink ja Spider Baby Grafix.

Sarjakuvien välissä nimimerkki HH (joka en ole minä) esittelee Clive Barkerin ja Hellraiser-elokuvan myötä muuttuneen kauhumytologian.

Sarjojen valinnassa on selvästi lähdetty liikkeelle varovaisesti – esim. Taboon sarjakuvista on mukaan otettu ehdottomasti perinteisin, suoraan sanoen tavattoman vahhanaikainen kauhutarina. Mutta odotellaan, ehkä turha arkuus karisee.

Itse julkaistaviin sarjoihin puuttumatta haluaisin antaa Semicille joitakin vinkkejä.

1) Ei ole rikos, jos lehti näyttää tyylikkäältä. Kyllä siitä kiinnostuneet sen ostavat, vaikka se olisi tehty vähän huolellisemminkin.

2) Lukijoita ei pitäisi aliarvioida. Tutkimusten mukaan aikuisetkin lukevat nykyisin sarjakuvia.

3) Melkein kaikkien tekijöiden nimet Kalmastakin löytää, kun aikansa etsii. Mukavampi olisi nähdä jo sisällysluettelosta, keiden tekemistä sarjoista milloinkin saa nauttia.

4) Ladottua tekstiä on helppo lukea, mutta tekstaus yksinkertaisesti kuuluu joihinkin juttuihin olennaisena osana niiden yleisilmettä.

Kalma on kiinnostava ja sillä on kaikki mahdollisuudet onnistua. Semic voisi hiukan nostaa sekä panosta että rimaa – korkeatasoisemmalla julkaisulla voisi tavoittaa ostovoimaisemman yleisön.

Harto Hänninen

Mark Schultz & Steve Stiles

Xenozoic Tales 1-10

Kitchen Sink, 1987-90

Xenozoic Tales -lehden kirjoittajaa ja pääpiirtäjää Mark Schultzia on sekä tarinointi- että kuvitustyyliltään verrattu vaatimattomasti mm. Fosteriin, Eisneriin ja Raymondiin. Aivan ilmeisiä ovat kuvituspuolen yhteydet 50-luvun EC-sarjojen piirtäjävelhoihin Frazettaan, Woodiin ja Williamsoniin. XT onkin sekä sisällöltään että toteutukseltaan mestarillista scifi-sarjakuvaa, joka tuntuu toimivan hämmästyttävän nerokkaasti tarkastelipa sitä mistä näkökulmasta tahansa. Lisäksi sarja kehittyy koko ajan sekä ilmaisultaan että tarinoiden jatkumona – vaikka jokainen stoori on täysin lukukelpoinen ja viehättävä tuttavuus sellaisenaankin – luoden lehti lehdeltä omaa kokonaista tulevaisuuden maailmaansa, jossa on omat ideologiansa, filosofiansa, lainalaisuutensa, mystiikkansa ja yliluonnollisuutensa. Sarjalla lienee jenkeissä jonkinlainen kulttisarjan asema, joskin laajempaakin mainetta on viime aikoina herunut erilaisien palkintoehdokkuuksien myötä.

Omasta mielestäni XT on kepeästi viime vuosikymmenen paras uusi USA:lainen sarjakuvalehti, kun jätetään laskuista jo alunperin rajoitetuiksi suunnitellut mini- ja maksisarjat. Mahdollisesti kyseessä on yksi KAIKKIEN AIKOJEN sarjakuvista – aika näyttää miten riittoisa Schultzin aarrearkku on. Tsekatkaa vaikkapa numero 10:n sivujen 14-19 grafiikkaa ja sivutaittoja tai vain mukaansa imaisevaa kansikuvaa! Parasta on kuitenkin aloittaa sarjan lukeminen alusta taustajuonikokonaisuuksien hahmottamiseksi.

XT ilmestyy 2-3 kertaa vuodessa 32-sivuisena mustavalkoisena lehtenä ja sitä on tähän mennessä julkaistu 10 numeroa. Schultzin eurooppalaisen hidas tuotantotahti takaa kuvituksen ja tarinoiden vastustamattomuuden: monet yksittäiset ruudut vaikuttavat siltä kuin niitä olisi viimeistelty päiväkausia, rakkaudella ja alunperin varsin isoon kokoon. Yksityiskohtia piisaa – mutta niistä päästään tarvittaessa eroonkin silmien lepuuttamiseksi! Elävien olentojen anatomiat ovat virheettömiä. Arkkitehtuuri on henkeä salpaavaa. Merellisistä kuvista voi aistia tuulen henkäilyn ja veden pärskeet. Kuitenkin myös sivutaitot ovat poikkeuksellisen mielikuvituksellisia ja tarinaa tukevia. Schultz ilmiselvästi nauttii omasta työskentelystään.

Mukaansatempaavista klassisista seikkailutarinoista on rivien välistä luettavissa saarnaamattomia kannanottoja nykymaailman ympäristöongelmiin, ilman saastumisiin yms. Koko sarja tapahtuu VALTAVAN LUONNONKATASTROFIN jälkeisessä maailmassa joskus 2000-luvulla. Sarjan keskeisiä punaisia lankoja on mullistuksista selvinneiden ihmisyhteisöjen kamppailu elinolojen kohentamiseksi erittäin herkkien luonnon tasapainotilojen keskellä. Kaikki omia etujaan tai valtaa havittelevat henkilöt eivät tunnu pohtivan näitä asioita yhtä tarkasti kuin sarjan päähenkilö, shamanistisia piirteitä omaava Jack Tenrec. Toisinaan Jackin on omaksuttava sheriffin rooli ja karautettava keskelle dinosauruksia ja muita esihistoriallisia petoja kuhisevaa autiomaata yhdellä 1950-luvulta säilyneistä Cadillaceistaan oikeutta jakamaan. Petojen esiintyminen sarjassa on muuten perusteltu todella nerokkaasti – oma hieno tarinansa sekin!

Neljästä ekasta XT:n numerosta ja Death Rattle 8:n esittelyjaksosta on koottu A4-kokoiseksi suurennettu 135-sivuinen albumi nimeltään Cadillacs & Dinosaurs. Sehän olisi valmis sellaisenaan suomentajan käsittelyyn!

Esa Toivonen

Harri Pystynen:

Jäähyväiset aaseille

WSOY, 1990

Pystynen kuoli viime kevättalvella ja vei mukanaan suuret odotukset. Hän loikkasi vakaalta muusikon uralta sarjakuvaan rohkeasti ja kehittyi nopeasti yhdeksi maamme parhaista. Pääteokset olivat kuitenkin vielä edessä.

Pystynen kehitti oman mustan huumorin kyllästämän tyylinsä, joka yksisivuisissa sarjoissa kommentoi maailman menoa terävästi ja armottomasti. Hänen ensimmäistä pitkää tarinaansa odotettiin kauan ja toiveikkaasti. Sopimus sen julkaisemisesta oli syntynyt jo paljon aikaisemmin WSOY:n kanssa. Albumin luominen vain oli Pystyselle vaikeaa.

Jäähyväiset aaseille ilmestyi vasta taiteilijan kuoleman jälkeen. Kuten Pystysen aikaisemmat sarjakuvat, se on kieron peilin kautta nähty omakuva. Hän ruotii siinä perhe-elämän, uskonnon ja taiteen ongelmia kuten ennenkin.

Albumin luomistuskat näkyvät ikävästi lopputuloksessa. Hyppäys yhden sivun ytimekkäästä ilmaisusta laajaan kokonaisuuteen ei ole aivan helppoa. Keltapä se ensimmäisellä yrittämällä onnistuisikaan?

Niinpä Jäähyväiset aaseille koostuukin pienistä osista, jotka tosin liittyvät toisiinsa, mutta eivät kanna kokonaisuutta rikkumatta. Tätä korostaa albumin rakennekin. Koko juttu on kollaasi, jossa Pystynen on käyttänyt valokuvia ja vanhaa tuotantoaan, pilakuvia ja yhden rivin strippejä, jotka on julkaistu aiemmin muualla. Yllättävän hyvin ne istuvat tarinaan, mutta kunnollista, joustavasti etenevää kokonaisuutta ei synny.

Albumissaan Pystynen on koonnut yhteen kaikki vanhat teemansa. Ikävä kyllä, hän ei ole onnistunut tuomaan niihin enää mitään uutta. Myös sanaleikeillä pelaaminen on ennestään tuttua. Kaikessa rankkuudessaan ja synkkyydessään toisto alkaa yllättäen tehdä Pystysen maailmasta tuttua ja turvallista.

Väsähtäminen vanhoihin teemoihin näkyi jo hieman Pystysen viimeisissä yhden sivun jutuissa. Siirtyessään uuteen kerrontamuotoon hän olisi luultavasti tehnyt viisaasti, jos olisi vaihtanut myös hahmonsa ja aiheistonsa. Uudistuminen olisi luultavasti ollutkin jo lähellä. Vahinko vain, ettei Pystynen ehtinyt viedä kehitystään loppuun ennen kuolemaansa. Kohtalo soi hänen tuotannolleen turhan ikeästi sopivan lopun. Sisältöään ja nimeään myöten Jäähyväiset aaseille sopii makaaberisti testamentiksi.

Harri Römpötti

Hugo Pratt:

Corto Maltese Argentiinassa

Suom. Heikki Kaukoranta. Tekstaus Hannu Peippo. Jalava 1990.

Corto Maltesen argentiinalainen tango on täynnä kaipuuta, väkivaltaa ja tietysti nostalgiaa ja unelmaa.

Corto saapuu Buenos Airesiin etsiäkseen puolalaista Louise Brookszowyciä, mutta käy ilmi, että tämä on murhattu. Kuin unessa Corto lipuu koston hurmeiselle polulle, mutta tarinaan liittyy tietysti monia taloudellisia, poliittisia ja historiallisia sivujuonia, reheviä ihmisiä ja mystisiä yksityiskohtia.

Prattin Corto-tarinat ovat saman maailman hitaita liikahduksia, joissa kaikki nivoutuu avaraksi seikkailuksi. Prattia ei pidä lukea ohimennen, jos siitä haluaa nauttia, on upoouduttava syvälle, luettava tarina toisensa jälkeen uudelleen.

Corto Maltese -albumeja on mielestäni mahdoton asettaa arvojärjestykseen. Ne ovat saman tarinan sirpaleita, toiset pehmeitä ja upottavia, toiset teräviä ja tylyjä. Elämänkaltaisia satuja.

Argentiina-seikkailu, alkuperäisnimeltään *Tango*, on dynaaminen ja kaunis, joskin grafiikaltaan oudon epätasainen (verratkaapa vaikka sivun 14 alariviä ylempään kokonaisuuteen!). Tunnelmaltaan albumi on lähellä sitä, mitä Pratt sanoo tangosta: "Tango on alakuloinen ajatus, joka tanssitaan."

Harto Hänninen

Pierre Christin/Andreas C.Knigge:

Murros - rautaesirippu repeää.

Kustannus Oy Semic 1990.

Berliinin muuri murtui vajaa vuosi sitten. Saksojen yhdistyminen on jo tosiseikka eikä pelkkää nationalistiskiihkomielistä haaveilua. Muuri on enää palanen historiaa, taideesineitä, kauppatavaraa. Enää ei ole näkyvää muuria rajoittamassa ihmisten pääsyä toistensa luo.

Murros on sarjakuva-albumin mallinen teos, jonka sivuille on koottu kolmenkymmenen sarjakuvataiteilijan ja kirjailijan taiteellinen kommentti Euroopan viimeaikaisiin tapahtumiin. Teos on Carlsen Verlagin johtavan kirjallisen neuvojan Andreas C.Kniggen ja ranskalaisen Pierre Christinin ideoima paketti, kustantajan nopea reaktio maailman tapahtumiin. Teos ilmestyi yhtä aikaa erikielisinä versioina kolmessatoista maassa.

Mukana on taiteilijoita repeytyneen rautaesiripun molemmilta puoliita: kymmenen ranskalaista, edustajia suurimmista Keski-Euroopan maista ja Unkarista, DDR:sta, Jugoslaviasta ja Neuvostoliitosta. Pohjoismaiden ja Baltian maiden ääni ei kuulu tässä kokoelmassa – ja tähän eurooppalaisnäkökulmaan meidän on tyytyminen.

Taiteilijoiden tunnelmat muurin murruttua ovat kirjavat. Monet taiteilijat kertaavat suljetun kauden historiaa ja näkevät jugoslavialaisen Zeljko Pahekin tavoin happy endin mahdollisuuden uudessa ajassa. Bill Sienkiewiczin vaikuttavassa neljän kuvan sarjassa natsismin haamut jäävät pienen lapsen avaamasta, muurinaukosta tulvivan valonsäteen varjoon.

Moebius

Heikki Jokinen:

Joonas, sarjakuvantekijä.

Jalava 1990.

Sarjakuvapiirtäjä Veikko "Joonas" Savolainen täytti viime vuoden alussa 60 vuotta. Reippaasti jälkijunassa ilmestyi Jalavalta suurikokoinen teos juhlistamaan Joonaksen pitkää uraa.

Liikanimen 'Joonas' Savolainen on saanut tunnetuimmasta sarjakuvastaan, joka alkoi pyöriä Helsingin Sanomissa 1950. Viimeisen kerran Joonas ilmestyi Kotipostissa 1972. Joonaksen seikkailuja saivat seurata jännityksellä saksalaisetkin, sillä sarjakuva ilmestyi viitisen vuotta myös Frankfurter Abendpostissa.

Joonaksen lisäksi Savolainen on toki piirtänyt muutakin: bibliografia 40-luvun lopulta tähän päivään käsittää runsaan kirjon sarjakuva- ja pilapiirroksia. Peilervo-lehteen vuonna 1966 aloittamaansa Urho Uneksija -sarjakuvaa Joonas piirtää edelleen säännöllisesti.

Lähes 150-sivuisen teoksen tekstiosuudesta vastaa Heikki Jokinen, joka on tehnyt pitkän ja perusteellisen haastattelun. Haastattelussa käydään läpi Joonaksen ura ensimmäisistä piirroksista lähtien.

Haastattelumuoto tarjoaa mahdollisuuden notkeaan ja vaihtelevaan kirjoittamiseen, hauskiin anekdooteihin ja piirtäjän henkilökohtaisiin pohdintoihin. Teokseen ei kuitenkaan ole erikseen laitettu mitään tiivistä, faktoihin pohjautuvaa osuutta, ja haastattelussa joudutaankin jatkuvasti antamaan informatiivisia tietoiskuja, jotka ikävästi rikkovat intiimin rupattelun sävyn.

Kokonaisuutena Joonas, sarjakuvapiirtäjä on todella komea ja poikkeuksellinen teos. Sen kuvallinen anti on häkellyttävän runsas ja monipuolinen; vanhimmat piirrokset ovat 40-luvun alusta ja uusimmat viime vuodelta.

Sarjakuvaluonnosten ja pilapiirrosten lisäksi kirjaan on valittu mainoskuvituksia, kansikuvia, lehtileikkeitä, muotokuvia... jopa kokonaisia sivuja ja aukeamia näytteiksi Joonaksen urasta. Erittäin onnistuneesta ja jatkuvia yllätyksiä tarjoavasta ulkoasusta vastaa Pentti Nuortimo.

Kirjan viimeiset viisikymmentä sivua on omistettu sarjakuville, jotka myös on Joonaksen laajasta tuotannosta harkiten valittu. Saamme lukea kokonaisuudessaan varhaiset sarjakuvat X – tulevaisuuden keksintö, Maa meren alla, Heikki ja Esa seikkailevat ja Ruutinyrkki. Niiden lisäksi teokseen on valittu pino radio-ohjelmiin liittyviä pilapiirroksia, joita Joonas piirsi Radion viikko-otsakkeen alla 50-luvun alusta lähes 60-luvun loppuun.

Valituilla sarjakuvilla on puhtaan historiallisen arvon lisäksi muitakin arvoja: ne ovat viehättäviä seikkailukertomuksia, jotka vieläkin pystyvät viihdyttämään lukijaa.

Harto Hänninen

Matthias Schultheissin kuvaama saksalainen pariskunta seuraa muurin tapahtumia makeanpastellisesta makuuhuoneestaan käsin. Länsimaiset asenteet ja syvimmät epäilyksen äänet kuuluvat rikkaan juppinousukkaan puheissa, toisen reagointimallin tarjoaa nainen, joka matkustaa miehestä piittaamatta muurille tanssimaan. Monet länsimaisessa systeemissä eläneet, kuten Daniel Torres, Jean-Claude Mézieres, Francois Boucq ja Dave Gibbons löytävät näennäisessä parannusleikkauksessa myös entistä kroonisemman sairauden enteen: elämä pelkistyy amerikkalaisen unelman väkinäiseksi toteuttamiseksi.

Pierre Christinin kirjoitus kuvastaakin hyvin tunnelmien skaalan: toisaalla on mieletön innostus siitä, ettei muuria enää ole – mutta entä, jos takaa paljastuu pelkkää 'pakastetun yltäkylläisyyden keskikertaista liberaalimaterialismia'?

Moebiuksen hakkumies muurilla on itsekin muuri.

Tiina Nyrhinen

Sami Toivonen:

Ihmisen riittämättömyydestä ja muista ominaisuuksista

Sarjakuvaseura Suuri kurpitsa, 1990

Sami Toivonen on tehnyt muutamia todella hienoja sarjakuvanovelleja. Tuotantoonsa ja ikäänsä (syntynyt 1971) nähden hän on saanut runsaasti huomiota. Viimevuotisten Kritiikin kannusten myötä hänen harteilleen on sälytetty turhan aikaisin suomalaisen sarjakuvan mestarin viittaa. Vaan eipä Toivonen tiettävästi ole ottanut asiasta turhia paineita.

Yhtä kaikki harvan nuoren kotimaisen piirtäjän tuotanto ansaitsisi yhtä hyvin tulla kootuksi albumiksi. Ihmisen riittämättömyydestä antaa kattavan kuvan Toivosen tuotannosta. Se lienee ollut tarkoituskin.

Tarinat jakautuvat melko luontevasti kahdenlaisiin: arkirealismista lähteviin kertomuksiin ja seikkailuparodioihin. Parhaimmillaan Toivonen on juuri arkipäivän pikku ongelmia kuvatessaan. Omissa käsikirjoituksissaan hän sortuu usein hieman sotkuiseen surrealismiin. Toimivimpia ovat Pauli Kallion käsikirjoittamat jutut: albumin aloittava kaksisivuinen The Katzenjammer Kids on edelleen Toivosen paras työ ja yksi viime vuosien kotimaisen sarjakuvan helmistä.

Piirtäjänä Toivonen on kehittynyt hämmästyttävän nopeasti. Valmis hän ei kuitenkaan vielä ole. Onnistuessaan hänen kuvansa ovat erittäin tunnelmallisia ja viivansa melkein aina herkkää. Varsinkin albumin mittaisena annoksena myös epätasaisuus tulee esiin. Kuvat eivät aina jäsenny selkeästi. Liian suuret valkoiset pinnat syövät ruutujen hahmotusta. Sinänsä upea viiva olisi välillä tarvinnut mustia pintoja tuekseen. Sarjojen laittaminen ikäjärjestykseen olisi voinut paljastaa tason kehityksen selvemmin.

Poikkeuksellisen nautittava lukukokemus ihmisen riittämättömyydestä kotimaisten albumien joukossa kuitenkin on. Kallion ja Toivosen toimittama upea ulkoasu tukee kokonaisuutta mainiosti.

Harri Römpötti